

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

You have Downloaded, yet Another Great
Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

**SA EXAM
PAPERS**

education

Department:
Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI 12

TSHIVEND[^]A LUAMBO LWA U ENGEDZEDZA LWA U
THOMA (FAL)

BAMMBIRI L[^]A VHURARU (P3)

LARA 2009

MARAGA: 100

TSHIFHINGA: awara 2¹/₂

Bammbiri il[^]i l[^]i na masiat[^]ari a 6.

PFESESANI

1. Heli bammbiri li na KHETHEKANYO THARU:
KHETHEKANYO YA A: Zwibveledzwa zwa vhusiki (Maanea) (50)
KHETHEKANYO YA B: Zwibveledzwa zwilapfu zwa vhudavhidzani (30)
KHETHEKANYO YA C: Zwibveledzwa zwipfufhi zwa vhudavhidzani (20)
2. Ni lavhelelwa u fhindula mbudziso NTHIHI kha khethekanyo ya A, NTHIHI kha khethekanyo ya B na NTHIHI kha khethekanyo ya C.
3. Nwalani nga luambo lune na khou lingwa khalwo.
4. Thomani khethekanyo INWE NA INWE kha siatari LISWA, hune ya fhelela hone ni talele.
5. Ni fanela u pulana (tsumbo: mapa wa muhumbulo/nyolo/tshati ya nyelelo/maipfi a re khii na zwiwe), u vhalulula na u sedzulusa mushumo wanu. Thomani nga u nwala pulane yanu ni kone u nwala maanea.
6. Khethekanyani zwifhinga zwanu nga ndila i tevhelaho:
KHETHEKANYO YA A: minetse ya 80
KHETHEKANYO YA B: minetse ya 40
KHETHEKANYO YA C: minetse ya 30
7. Nomborani phindulo dzanu zwi tshi anana na kunomborelwe kwa mbudziso.
8. Nwalani thoho ya phindulo yanu. Dzhieleni nzhele: Musi ni tshi vhala tshivhalo tsha maipfi ni songo vhala na thoho ye na nanga.
9. Nwalani zwi no vhalea, nahone nga vhuronwane.
10. Ni dzhie nzhele mupeleto, khethekanyo ya maipfi, kushumisele kwa madanzi, zwiga zwa u vhala na tswayo khathihi na kuvhumbelwe kwa mafhungo.

KHETHEKANYO YA A: ZWIBVELEDZWA ZWA VHUSIKI (MAANEA)**MBUDZISO 1**

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha dza rathi dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yaṅu vhu vhe maipfi a u bva kha 250 u ya kha 300:

- 1.1 Shangoni hu na vhathu vhane vha ṱoda hu tshi naka zwavho fhedzi. Vhathu vhenevho ndi vhane vha fheṱa vhaṱwe mishumoni na kha zwiṱwe zwiimiswa vha tshi ṱoda vhuhulwane. Nwalani maanea nga ha ṱoho heyi:

Mulilasolo u lila ṱawe.

[50]

KANA

- 1.2 Tsini na hune na dzula hone hu na tshifhaṱo tshavhuḍi tsha u bagela marotho na dzikhekhe tsho shomedzwaho nga mitshini yavhuḍi yo fhambanaho. Nwalani maanea ane khao na buletshedza tshifhaṱo itshi. Ṭoho ya maanea i vhe heyi:

Bekhara yavhuḍi i re vhuponi ha hashu.

[50]

KANA

- 1.3 Zwikoloni hu na vhagudisi vha vhanna na vha vhafumakadzi. Vhaṱwe vhagudi vha ri vhafumakadzi vha a kona u funza u fhira vhanna, ngeno hu tshi ḍi vha na vhagudi vhane fhungo ḱi vha sa ime naḱo. Nwalani maanea ni tshi khou ima na ṱoho heyi kana ni tshi khou i hanedza:

Vhagudisi vha vhafumakadzi vha kona u funza u fhirisa vha vhanna.

[50]

KANA

- 1.4 No vha ni muthu wa dzikhakhathi musi ni tshi kha ḍi vha mutuku. Nga ṱwambo wa dzikhakhathi dzenedzi ho ḍo swika he muṱwe a ni rwa kha mutshilitshili na mbo ḍi holefhala. Zwino inwi ni vho hola mundende. Nwalani maanea nga ṱoho heyi:

Zwe zwa nkholefhadza.

[50]

KANA

- 1.5 Dziselefounu dzi na zwine dza thusa ngazwo. Fhedzi hu na vhagudi vhane dza vha khakhisa musi vho ya nadzo tshikoloni. Zwino inwi ṱwalani maanea nga ṱoho heyi:

Vhuḍi na vhuṱhi ha seḱefounu zwikoloni.

[50]

KANA

- 1.6 T̃alelani tshifanyiso hetshi nga vhusedzi uri ni ḁo kona u n̄wala maanea ane a anana natsho. Maanea aṇu ni a n̄ee t̃hoḁo in̄e na funa.

[50]

- 1.7 T̃alelani tshifanyiso hetshi nga vhusedzi uri ni ḁo kona u n̄wala maanea ane a anana natsho. Ni a n̄ee t̃hoḁo yo teaho:

[50]

- 1.8 Hu na vhaholefhali vhane vha shuma vha ḁibveledzisa u fhirisa vhathu vhane vha si vhe vhaholefhali. N̄walani maanea nga t̃hoḁo heyi:

Muholefhali ane nda dzulela u mu humbula.

[50]

T̃HANGANYELO YA KHETHEKANYO IYI YA A :

50

KHETHEKANYO YA B: ZWIBVELEDZWA ZWILAPFU ZWA HUDAVHIDZANI**MBUDZISO 2**

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha tharu dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yaṅu vhu vhe na maipfi a u bva kha 120 u ya kha 150 (Zwi re ngomu fhedzi).

2.1 VHURIFHI HA VHUKONANI

Khotsi aṅu na mme aṅu vha shuma tshikhuwani. Inwi no sala ngeno hayani na khaladzi aṅu. Zwino hoyo khaladzi aṅu ha tsha dzhena tshikolo nga mulandu wa uri o ṭahela muṅwe muṭhannga wa heneḡho tsini na ha haṅu. Nwalelani vhabebi vhaṅu vhurifhi ni tshi khou vha ḡdivhadza nga ha zwenezwo zwe uyo khaladzi aṅu a ita zwone.

[30]**KANA****2.2 MUVHIGO**

Ni muṅwaleli wa khorondanguli ya vhagudi afho tshikoloni tshine na dzhena khatsho. Ho vha hu na muṭangano wa u amba nga ha ḡaiburari ine ya khou ṭodou fhaṭiwa heneḡho tshikoloni tsha haṅu. Nwalani muvhigo wa zwe zwa ḡambiwa kha muṭangano wonoyo.

[30]**KANA****2.3 ADZHENDA NA MAAMBIWA A MUṬANGANO**

Tshikoloni tsha haṅu ho vha na muṭangano nga Mugivhela wo fhiraho. Ho vha hu tshi khou ḡambiwa nga ha ṭahalelo ya dzibugu dza u vhalala na u ṅwalela i re hone afho tshikoloni tsha haṅu. Inwi sa muṅwaleli wa khorombusi ya tshikolo, ṅwalani adzhenda na maambiwa a muṭangano uyo.

[30]**KANA****2.4 ATHIKILI YA GURANḡDA**

Tshikoloni tsha haṅu hu na guranḡda ine ya bva luthihi nga ṅwedzi. Inwi no humbelwa u ṅwala athikili ya zwipotso ine ya fanela u dzhena kha guranḡda iyo. Zwino inwi i ṅwaleni.

[30]**ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO IYI YA B: 30**

KHETHEKANYO YA C: ZWIBVELEDZWA ZWIPFUFHI ZWA VHUDAVHIDZANI

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha tharu dzi tevhelaho. Vhulapfu ha hone vhu tea u vha maipfi a u bva kha 80 u ya kha 100:

3.1 KHUNGEDZELO

Ni shuma u rengisa zwiambaro vhengeleni la Edgars. Sa izwi ni tshi shuma u vhambadza zwiambaro zwo fhambanaho, nwalani khungedzelo ya zwiambaro zwenezwo.

[20]**KANA****3.2 PHOSITARA**

Ni muniwe wa vhashumi vha khamphani ya u ola dzipulane dza dzinndu. Muniwe wa mishumo yanu ndi wa u dizaina phositara. Vha dzangano la bola ya zwanda vha na thaidzo ya uri vhathu a vha tsha tou vha na dzangalelo lavhudi la u ya zwitediamu u vhona iyo mitambo. Zwino vho ni humbela u ita phositara ine ya khou kungedzela thambo ya vhathu tshitediamu tsha Ellis Park nga la 23 Fulwana 2009 musu hu tshi do vha ho tangedzana ALL BLACKS na THE BULLS. Zwino inwi dizainani phositara heyo.

[20]**KANA****3.3 GARATA YA THAMBO**

Khaladzi anu o phasa pfunzo dza ntha dza vhudokela ha mishonga Medunsa. Zwo mbo tou takadza mirado yothu ya muta lune vha todou mu itela phathi. Nwalani garata ya u ramba vhathu vhumamboni uho.

[20]**THANGANYELO YA KHETHEKANYO IYI YA C: 20****MARAGAGUTE: 100**